

Sí ts'údąą ını nexéh dzaa k'egogıırah anet'e?

Káa nıde, edı t'ahsıı kaondıh kegodınehsho nıde nezı gha:

Dáondıh dúle edets'anendı kegodırah.

Dene mexéh dzaa k'egots'ıırah, dáondıh dúle edets'andı dúle kegodırah.

Dúle ts'údąą dzaa k'egogıırahke goseenızhaets'ıhtı gotah anet'ı.

Edı t'ahsıı kaondıh t'áh t'a dúle ts'údąą ını goxéh dzaa k'egogıırah. Dúle gosáamba dhéh geneııh, gomehchıę geneııh, gokúé ile nıde, godıı eghálats'enda nızhęę gogedetsı, gots'ęh t'ahsıı tsııgehtı, ile nıde, gotthé ezhaa ile nıde góhnáthágogenehsáh.

Edı edıht'éh t'a dene amıı ts'údąą ını goxéh dzaa k'egogıırah, dáondıh t'áh dúle edets'ágendı kegogeduhshá gha á ıt'e.

- ✓ Dene ts'údąą ını goxéh dzaa k'egogıırah, dáondıh t'áh se dúle gohseenızhaıhtı goxéh aget'ı gha?
- ✓ Ts'údąą etth'aahtı k'éch'a k'egogıırah nıde, dáondıh t'áh se gohseenızhaets'ıhtı gha?
- ✓ Dene goxéh dzaa k'egots'ıırah, sı dúle etth'aahtı azhıı kegogedıhsho dúle gots'é kats'edı gha?
- ✓ Dene goxéh dzaa k'egots'ıırah, dáondıh t'áh se dúle ts'údąą gohseenızhaets'ıhtı gotah aget'ı gha?
- ✓ Dáondıh t'áh se dúle dene ts'údąą gohseenızhaegıhtıke, dene amıı goxéh dzaa k'egots'ıırah, edezha seenagodedleh gots'ágendı gha dúle?
- ✓ Ekúhdęę, Góhdıı Ndeh zıéh, sı t'ahsıı megháádé dúle dene ts'údąą goxéh dzaa k'egogıırah gots'áts'endı gha gıııı?
- ✓ Dene ts'údąą ını goxéh dzaa k'egogıırah, sı dúle gohseenızhaıhtı gha seegoleh?

Ts'údąą ını amıı kúıı'ıé t'ahsıı dzaagogııla t'a Ndeh ts'é K'aodhe Ndedhé, Etth'aahtı gha Edıht'éh Ndedhé gehtı gháádé t'a gohseenızhaıhtı. Edı edıht'éh gháádé t'a ts'údąą amıı hono óó ıtı goghaghé óóts'é agııt'e gots'ęh hono óó ets'édıı ııęh agııt'e gohseenızhaıhtı gha. Ts'údąą amıı t'ahsııh nızhęę gogedétse ile nıde denıı ile nıde ts'élı k'eh xohıııı k'egogıırah gohseenızhaıhtı gha.

Ekúhdęę Góhdıı Ndeh zıéh t'a ts'údąą kı kúıı'ıé dzaa k'egogıırah t'a Etth'aahtı Edıht'éh, Móla k'éę *Youth Justice Act* éhgedı gháádé t'a gohseenızhaıhtı. Megháádé t'a ts'údąą meghaghé k'énéht'éle aadı dúle mehseenızhaıhtı gha.

Dene amíi ts'údąą łını zhexéh dzaa k'egołah, dáóndíh t'áh se dúle gohseenízhałtı goxéh aget'ł gha?

Edi tae gháádé t'á dúle ts'údąą mehseenízhałtı goxéh aget'ł gha:

- 1) Dene amíi ts'údąą gohseenízhałtı goxéh eghálagendake, dene amíi ts'údąą goxéh dzaa k'egogłah, gołegedłhchá gots'ęh gots'ę genezų gha gół. Azhíi gha gohseenízhałtı shu, dene gúlii ts'ę kagedile gha gół. Dene mexéh dzaa k'egots'łłah ts'ágendi shu gha gół.
- 2) Dene amíi mexéh dzaa k'egots'łłah, gohseenízhałtı, dágot'ł gots'ę kats'edi gha gół, gots'ęh názhałeti gotah aget'ł shu gha gół.
- 3) Ts'údąą amíi dzaa k'egołah, łálii t'á kótah gots'ęh dene amíi k'eh dzaa k'egołah ts'ę edek'erełı ndı gots'ęh seenagodleh gots'ę t'ahsíi gogha ghálałenda gha gół. Edi kaondíh gháádé t'á dúle dáóndíh dzaa k'egołah k'egodíáh gha olí.

Dene amíi ts'údąą dzaa k'egołah gots'ęhk'eh eghálagendake t'á dáóndíh ts'ąą nagodzéh agots'uleh gedi gha. Ezhı t'á ts'údąą dáóndíh dzaa k'egołah gháádé t'á agogełıh á ęt'e.

Edi dene kaondíh t'á ts'údąą t'ahsíi tsłgogehłtı ts'ęhk'eh eghálałídéh:

- ✓ Etth'aahtı
- ✓ Dene ts'údąą goxéh eghalagendake
- ✓ Dene Gohseenízhałtı
- ✓ Dene K'edagedendike
- ✓ Dene amíi gok'eh dzaa k'egots'łłah gots'ágendike
- ✓ Kótah gots'ęh dene ts'údąą gohseenízhałtı gha goníedét'éhke.

Ts'údąą etth'aahtı k'éch'a dzaa k'egoꞗah nidé, dámeegoehꞗh?

Edı kaondıh t'á mets'ęhk'eh eghálaeda.

Ts'údąą t'ahsıı tsıgohthı

Dene amıı mexéh dzaagújá, etth'aahtı káhndı

Etth'aahtı dágújá gok'eaneha gháádé, ts'udąą
amıı agúlá káneta kéonıhthı

Ká t'ahsıı megháádé amıı ts'údąą agúlá kek'éodejọ gúlı nidé, Etth'aahtı,
dene amıı ts'údąą t'ahsıı tsıgogehthı gots'ęhk'e eghá'agenda goxéh eghálaꞗenda
gháádé, dáondıh gohseenızhaꞗuti gots'ę eghálaꞗenda kéonıhthı. Edı t'ahsıı tae
gháádé t'á dúle gohseenızhaegꞗhtı gha.

Gohseenızhaꞗtıle t'áh gogha seegots'eh

- ✓ Ts'údąą
noꞗedendıh
gots'ę t'ahsıı
t'ahsáaleh
gha góꞗ.
- ✓ Etth'aahtı kı
gohseenızhaegꞗhtı
le kó, dágots'uleh
gedı
- ✓ Ts'údąą kı kútt'ıé
t'ahsıı
tsıgogꞗhthele
zọh t'á dúle edı
t'áogedehthı

Gohseenızhaꞗtıle kó goxoedıh

- ✓ Goꞗó gogha
godezhı godꞗh
- ✓ Dene ts'údąą
gohseenızhaegꞗhtı
gha gonıédętt'éh
á gots'ę
k'aogedhe
- ✓ Ts'údąą edı
gháádé
nezııı aget'ıle
nidé, etth'aahtı
dúle
gohseenızhaꞗhtı

Gohseenızhaꞗtı

- ✓ Ts'údąą t'ahsıı
t'ahsııólále ndı
nidé,
meseenızhaꞗtı
gha
- ✓ Mehseenızhaꞗtı
gha
- ✓ Gohseenızhaꞗhtı
á dámeets'uleh ndı
gha.

Ts'údąą gohseenízhaꞗıtı gha edıhtı'éh ndedhé gháádé, dene mek'eh dzaa k'egots'ıꞗah, dáóndıh se dúle gotah at'ı gha?

- ✓ Dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, meꞗets'edıhchá gha gots'eh gohseenízhaꞗıtı ts'ehk'eh, kı dene gúlıı dágot'ı gots'eh kats'edi gha ıle.
- ✓ Dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, amıı zhek'eh dzaa k'egoıꞗah ghoh t'ahsıı kegoduhshá enıdhé ıle nıdé, dáóndıh gohseenízhaꞗıtı ghoh kegoduhshá enıdhę nıdé, ezhi ahıah t'áh dúle mets'áts'endi gha.
- ✓ Dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, gohseenízhaꞗıtı gotah aot'ı enıdhę nıdé, dúle gha.
- ✓ Dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, ts'údąą zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, meseenízhaets'enihtı got'áh, zhets'ehxoh aot'ıle enıdhę nıdé, dúle kadi gha.
- ✓ Dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, kı meghoh dene goındie agúht'ele meghoh gots'eh kats'edi gha ıle. Ededıı ıle nıdé, gohseenízhaꞗıtı zoh t'a dúle mezí kats'edundı gedı gha.

Dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, qhk'ée t'a ká kútt'ıe tsáhdéndah á ot'e. Kó, kı mehxaıht'e ts'ıhꞗꞗ mexéh kagújá agúht'ele. Kı dúyé gohseenízhaets'enihtı gháádé dagújá goxéh see nagots'eleh, kó, dúle dene mexéh dzaa t'ahsáagújá k'éndah tsáądedhi goch'á mets'áts'endi.

Edı dáóndıh t'a dene amıı ts'údąą ıını zhek'eh dzaa k'egoıꞗah, mets'áts'endi gha góꞗ:

- ✓ Ts'údąą amıı zhexéh dzaa k'egoıꞗah, kı meseenízhaets'enihtile t'áh meggha seegots'ııá nıdé, mezí mets'eh kats'edi gha.
- ✓ Godꞗꞗ ezhi ts'údąą ghoh edıhtı'éh gháuhndá enıdhę nıdé, mets'eh kats'ehı gha góꞗ.
- ✓ Ts'údąą meseenıts'enihtile t'áh meggha seegots'ııá nıdé, dáóndıh meggha seegots'ııá kanéhts'edi gha góꞗ.

Dene amíi ts'údaḡa łını zhek'eh dzaa k'egołah, dáóndih se dúle meseenízhałtı gotah at'ı gha?

Dene amíi ts'údaḡa łını zhek'eh dzaa k'egołah, ededı t'á gotah aot'ı enidhe nide, dúle kadı gha. Gohseenízhałtı gotah aget'ı gha nide, ezhi ts'údaḡa, mekótah gots'eh gohseenízhaegłhtike, adezhq kegogeduhshá gha dúle mexéh dágújá gots'eh kadı gha. Megondi t'á ká kútł'ie met'áodé?á á q't'e.

✓ **Názhaets'ehı**

Dene ts'údaḡa łını seenízhaegłhtike, dúle amíi mek'eh dzaa k'egots'ıłah shu názhæ-Gehtı gotah aot'ı ehgedı. Kaondih t'áh t'á dúle ts'údaḡa t'ahsı tsıgołthe, dene mek'eh dzaa k'egots'ıłah, ts'údaḡa mecho, dene amíi ezhi ts'údaḡa egogedłhshq, gots'eh dene zehseenízhaegłhtı adezhq łegehdéh gha.

Dene názhæı aget'ı, adezhq dúle dáóndih ezhi ts'údaḡa ehseenízhaets'uhtı gedı gha. Dene mek'eh dzaa k'egots'ıłah shu dáenidhe dúle gots'eh kadı gha.

Edı t'ahsı kaondih ghq t'á dule gogendeh gha:

- Dáóndih t'áh se dúle meseenízhaets'enihtile t'áh megħa seegots'ıłá olı?
- Mehseenízhaets'ıhtile għa nide, dáóndih se megħa seegots'eleh għa?
- Dáóndih se megħa seegots'eleh għa gots'eh dáóndih se nodęę kótah anat'ı
- għa?
- Dáóndih t'áh se amíi k'eh dzaa k'egołah ts'eh edek'ełelı ndı għa dúle?

✓ **Dene Ts'údaḡa dzaa k'egołah ehseenízhaegłhtı għa goniedet'eh**

Ndeh ts'eh K'aodhe Ndedhé, ile nide, Góhdli Ndeh ts'e K'aodhe, ahłah t'á dúle dene sáanéht'eh ts'údaḡa dzaa k'egołah ehseenízhaegłhtı għa eniegedet'eh.

Ts'údaḡa ehseenízhaegłhtı nide, dúle dene amíi mek'eh dzaa k'egots'ıłah, dáenidhe Ehgedı għa. Dule ezhi ts'údaḡa gots'eh dene mek'eh dzaa k'egots'ıłah, ahłah etets'eh Gogendeh għa łqh níogıdhah. Kaondih gháádé t'á edahxq dúle dáóndih t'áh ezhi ts'údaḡa amíi k'eh dzaa k'egołah xeh seenagıłá olı.

✓ **Gohseenízhaꞗꞗꞗ**

Ts'údꞗꞗ mehseenízhaꞗꞗꞗ gha nídé, dene amíi mek'eh dzaa k'egots'ꞗꞗꞗah dúle dats'edehke gha. Damets'eduhke éhts'edi nídé, gok'éé ɔt'e gha góꞗꞗ.

✓ **Mehseenízhaets'ꞗꞗꞗ dheh meghoh gots'é kats'edi**

Dene gohseenízhaꞗꞗꞗ, ts'údꞗꞗ ehseenízhaꞗꞗꞗ dheh, meghoh edꞗꞗꞗt'éh, kegots'e-duhá gha zhek'eh zhaꞗꞗ gha. Ezhi gháádé t'a dúle zhuníh t'óh gots'éh etth'aahti ts'ehk'eh dáꞗꞗt'e kegodꞗꞗshoh gha.

Ts'údꞗꞗ node mehseenízhaets'ꞗꞗꞗ dheh, dene gohseenízhaꞗꞗꞗ gots'éhk'eh eghálaenda íéé, dúle dene amíi mek'eh dzaa k'egots'ꞗꞗꞗah, dáenidhe gha dúle Dazhedehke gha. Ezhi gháádé t'a gohseenízhaꞗꞗꞗ, zehseenízhaꞗꞗꞗ gha.

Gohseenízhaꞗꞗꞗ, ts'údꞗꞗ seenízhaꞗꞗꞗ gha nídé, dáóndíh t'áh ezhi ts'údꞗꞗ azhíi dáóndíh t'áh dzaa k'egoꞗꞗah, sꞗ seenagodleh gots'é k'egoꞗꞗah shu gok'eaneha gháádé shu at'ꞗ.

Gohseenízhaꞗꞗꞗ, dúle ezhi ts'údꞗꞗ amíi k'eh dzaa k'egoꞗꞗah, sáámba zhets'é t'áꞗ noꞗehndíh t'áh seenagodleh gha nídé, dúle kaguleh zhéhndi gha.

✓ **Dene mek'eh dzaa k'egots'ꞗꞗꞗah, dáóndíh mech'aodéndíh kadi**

Dene mek'eh dzaa k'egots'ꞗꞗꞗah, ká dáóndíh mech'aodéndíh, gohseenízhaꞗꞗꞗ gots'é edaat'éh t'áh kadiindí nídé, dene gohseenízhaꞗꞗꞗ zhek'eh zhaꞗꞗ gha.

Dene mek'eh dzaa k'egots'ꞗꞗꞗah, kaondíh t'áh dúle gohseenízhaets'ꞗꞗꞗ gots'ándi. Gohseenízhaꞗꞗꞗ megha íéht'e nídé, ededꞗꞗ t'a dúle zhek'eh zhaꞗꞗ gha.

Dene gohseenízhaꞗꞗꞗ, edi edꞗꞗꞗt'éh gháádé éhsáꞗ ezhi ts'údꞗꞗ ehseenízhaꞗꞗꞗ gha góꞗꞗ.

Dáóndíh t'áh se ts'údąą mehseenízhaets'jhti ts'ėhk'eh eghálaeda, dene mek'eh dzaa k'egots'jırah edegha seenagoleh ts'ė zhets'áğendi gha dule?

Dene gohseenízhaegjhti ts'ėhk'eh eghálagenda, ts'údąą dáóndíh t'áh dzaa k'egojrah, amíi k'eh dzaa k'egojrah gots'ėh kótah shu gots'ė edek'ejıjı góhđundí gots'ė geğeha t'áh shu eghálagenda.

✓ **Gohseenízhaejhtile t'áh seegots'eleh**

Dene gohseenízhaegjhti ts'ėhk'eh eghálagenda, ts'údąą dúle amíi k'eh dzaa k'egojrah ts'ándi t'áh edegha seenagodleh egenıdhe nıde, dúle zehseenízhaegjhtile t'áh kaondíh seegogeleh. T'ahsıi néjı, íle nıde, t'ahsıi nájtse nıde, dúle seenazhedleh íle nıde, nazhehdíh gha.

Godğğ amíi mek'eh dzaa k'egots'jırah, ezhi ts'údąą ts'ėxğh aoht'jıle enıdhe nıde, dúle gots'ė kadı gha.

✓ **Gohseenízhaejhti, dágots'uleh gedı**

Edı t'ahsıi kaondíh ghááde t'á dúle dáóndíh ts'údąą mehseenízhaets'enihti, amíi k'eh dzaa k'egojrah mech'aodéndíh gha dúle:

- i. Ts'údąą amíi k'eh dzaa k'egojrah ts'ğrehndíh gha góğğ.
- ii. T'ahsıi néjı, góğğzhıdhah gha góğğ, íle nıde, t'ahsıi ts'jıjıthe nıde, gogha seenazheleh gha góğğ.
- iii. T'ahsıi néjı, ts'jıjıthe íle nıde, meğğh náendı, gots'ėh meğha góts'ğrehndíh gha góğğ.
- iv. Amíi k'eh dzaa k'egojrah gha eghálağenda gha góğğ.

Gohseenízhaejhti, dúle ezhi ts'údąą amíi k'eh dzaa k'egojrah ts'ğrehndíh dğshu dúle, gohseenízhaejhti shu sáanéht'ė gots'áuhndíh zhėhndı gha shu dúle. Ezhi sáamba t'á dene amíi gok'eh dzaa k'egots'jırah, gots'áts'endi gha á ğt'e.

Edúhdeęę, Góhđlı Ndéh zhiéh, dáóndih t'áh se dene mek'eh dzaa k'egots'ııřah ts'áhodı?

Dáóndih t'áh dúle gots'áhodi għgh gondi t'áh gots'áhodi. Dáóndih t'áh dúle gohseenizhařtı goxéh eghálagenda shu góhts'edi gots'ęh dáóndih gok'eh dzaa k'egots'ııřah goteh gogeduhthı t'áh shu gots'áts'endi.

✓ Dáóndih dúle kóťah gots'áhodi gots'ę ets'edeħı

Góhđlı Ndéh zhiéh kúę kázhádénılá sıláé gots'ęh t'á dúle gots'áhodi. Godinı gots'ęxph ęt'e t'á dúle gots'ę ets'edeħı.

Xátł'odee	(867) 874-7212
Tthembachah	(867) 872-5911
Sáámba Gúıı	(867) 920-2978
Rahdelı Kúę	(867) 598-2247
Enáke Kúę	(867) 777-5493

Sı dúle dene mek'eh dzaa k'egots'ııřah, ts'udąą amıi azhılá mehseenizhařtı aleh?

Hęřęh. Ká dúle amıi ts'udąą zhek'eh dzaa k'egořah, ile nidé, mecho ile nidé amıi zhek'éndih, zhets'áregeehndih gha gohseenizhařtı agoleh. Ekúh t'á dúle dáóndih t'áh ezhi ts'udąą zhegha tsıřgořthe gha zhets'areguhndih ndı gha dúle.

Dene amıi mek'eh dzaa k'egots'ııřah gha kaondih k'egořah gha nidé, see hotié t'áh dene, dene k'edadendi ts'ę gořndeh nidé nezı gha.

Edı nodee t'á, nahxıı, Góhđlı Ndéh ts'ę K'aodhe gots'ęhk'eh Kóťah Gogha Gohseenizhařtı Ts'ęhk'eh Eghálarıda, Ndéh ts'ę K'aodhe Ndedhé gots'ęhk'eh Ts'udąą Dzaa K'egogerah Ts'ęhk'eh Eghálagendake, edı t'áhsıi kaondih k'eh eghálarıda gha sáámba t'áh naxets'ágendi gha máhsicho góhdúdi enıddhę.